

DINGUSIŲ ŽMONIŲ ŠEIMŲ PARAMOS CENTRAS

Mokymai savivaldybių administracijų
Vaiko gerovės komisijų nariams

2017-09-28

Kasmet ES kas 2 minutes dingsta po vaiką.

☎ 116 000

**Veikia 24/7.
31 EU šalyse.**

**Missing
Children
Europe**

116 000
Certificate of Accreditation
Missing Person Families Support Centre

Žalgirio gatvė 133, Vilnius 08217
Lithuania

has sufficiently met the requirements laid down in the accreditation criteria identifying minimum standards of service quality for "116 000" hotlines for missing children, developed under the auspices of the project "Minimizing violence through quality control: Monitoring & Evaluating 116 000 hotlines to prevent, support and protect missing children", funded by the European Commission under the Daphne Programme.

The criteria covers the following thematic clusters:

1. Identity	5. Communication
2. Organisational Structure and Management	6. Funding and Audit
3. Operational Management	7. Cross-border procedures
4. Cooperation	

Given on June 2016

Maud de Boer-Buquicchio
President
Missing Children Europe

Delphine Moralis
Secretary General
Missing Children Europe

Dingusių žmonių šeimų paramos centras

Įkurtas 1996 m. be žinios dingusių žmonių tėvų ir artimųjų iniciatyva.

Veiklos sritis:

- Dingusių be žinios žmonių paieškos suaktyvinimas.
- Kompleksinė pagalba nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis.
- Švietėjiška prevencinė veikla.
- Karštosios linijos dėl dingusių vaikų 116000 koordinavimas.

Tikslas

116 000 - tai tarptautinis EK rezervuotas suderintų socialinių paslaugų numeris, kuriuo galima pranešti apie dingusius vaikus.

Ja siekiama užtikrinti tinkamą prevenciją ir įvairių institucijų bendradarbiavimą dingus vaikui.

Kam ji skirta?

- 116 000 skirta tėvams, vaikams ir visuomenei.
- 116 000 yra ypatingai naudinga tėvams, keliaujantiems su vaikais, kadangi žmonėms, atsiliepiantys į skambučius, juos gali nukreipti į atitinkamas institucijas toje šalyje, kurioje jie tuo metu yra.
- 116 000 užtikrina vaikus ir tėvus, kad Europoje pagalba laukia vieno skambučio atstumu.
- Joje dirba profesionaliai apmokyti žmonės, kurie palaiko, padeda šeimoms, aukoms ir institucijoms, dingus vaikui.

116 000

Teikiamos paslaugos

Konsultacijos

Emocinė parama

**Bendradarbiavimas
tarptautinėje paieškoje**

Veikla

1. skambučių apie **dingusius vaikus** priėmimas;
2. **konsultacijos tėvams** dėl galimų veiksmų;
3. **išklausymo** paslauga, **emocinė** parama tėvams;
4. **pagalba atliekant tyrimą** dėl be žinios dingusio vaiko;
5. **informacijos** apie dingusiu paskelbtą vaiką **priėmimas** iš visuomenės narių;
6. **tarptautinio dingimo** atvejais tarpininkavimas ir bendradarbiavimas su kitų šalių karštosiomis linijomis 116 000 ir įspėjimo apie dingusius vaikus sistema „Amber Alert Europe“.

Alert sistema, kas tai?

- paieškos įrankis gali būti naudojamas **ne visais atvejais**, o kai iškyla reali grėsmė vaiko sveikatai ar gyvybei, kai dingsta mažametis vaikas ir pan.
- Informacija apie dingusį vaiką sistemingai platinama ir viešinama per nacionalinį transliuotoją, viešajame transporte, reklaminiuose stenduose, informacinėse greitkelių lentose, per Google navigacijos aplikacijas, Facebook ir kituose socialiniuose tinkluose, pervežimo, transporto kompanijos.
- Radus vaiką, informacija apie jo paiešką išimama.

Alert sistema, kas tai?

- Įdiegta **17 valstybių, joms nepriklauso Lietuva** .
- **Olandija.** „Ambert Alert“ sistemos įdiegimą iniciavo Teisingumo ministerija. Ši sistema sudaro galimybę pasiekti 12 milijonų gyventojų, įvairiais organizacijas ir įmones. Jos veiklą organizuoja Dingusių žmonių biuras. Per metus sistema pasinaudojama 3–4 kartus. 75 proc. atvejų paieška buvo sėkminga.
- **JAV** tik vienas procentas informacijos apie dingusius vaikus skelbiamas per šią sistemą siekiant suvienyti teisėsaugos ir bendruomenės pajėgas dingusiam vaikui surasti. Ypač glaudžiai šiuo atveju bendradarbiaujama su įvairiomis pervežimo paslaugas teikiančiomis kompanijomis.

Alert sistemos diegimo Lietuvoje galimybės

- Šiuo metu jau esama praktikos, kai **artėjant pavojingoms gamtos stichijoms** Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas (PAGD) Lietuvos gyventojams išsiuntinėja trumpąsias žinutes (SMS), kurios užtikrina, kad žinia apie gresiantį pavojų bus plačiai paskleista ir paskatins gyventojus imtis atsargumo priemonių.
- Iš esmės jau sukurta sistema, įgalinanti valstybės lygiu realiuoju laiku perspėti ir informuoti gyventojus, atitinkamai susikongūravusius savo mobiliojo telefono nustatymus, apie pavojingus gamtinius ir technogeninius reiškinius.
- Galima išplėsti esamos įspėjimo sistemos ribas, nustatyti aiškius kriterijus, apibrėžti atvejus, kai būtų galima pasinaudoti šios sistemos galimybėmis skelbiant dingusio vaiko paiešką. Tai padėtų atkreipti platesnės visuomenės dėmesį, padidintų galimybes pastebėti vaiką, padarytų paiešką sėkmingesnę ir veiksmingesnę.

Kodėl 116 000 yra svarbu?

Nepaisant ES pastangų stiprinti ir efektyvinti dingusių vaikų paieškos sistemą **pastebimas surastų vaikų skaičiaus mažėjimas**: 2014 metais buvo surasta 67 proc. vaikų, apie kurių dingimą buvo pranešta, 2015 metais – **tik 46 proc.**

Tyrimai rodo, kad iki šiol **nesukurta vieninga duomenų** apie dingusius vaikus **rinkimo ir identifikavimo sistema**, trūksta vaikų dingimo atvejų, rizikos veiksnių analizės, glaudaus **tarpinstitucinio bendradarbiavimo**, kuris apimtų:

- ☐ dingusių vaikų problemos masto suvokimą;
- ☐ veiksmingą prevenciją ir tinkamą reagavimą dingus vaikui;
- ☐ pagalbos surastam vaiką organizavimą ir specialistų mokymus;
- ☐ užtikrintų karštosios linijos 116 000 integravimą į bendrąją vaiko teisių apsaugos sistemą.

Situacija Lietuvoje

Duomenys apie pradėtus ikiteisminius tyrimus dėl dingusių vaikų **kaupiami VRM sistemoje.**

Informatikos ir ryšių departamento duomenimis, **2015 metais** Lietuvoje buvo paskelbti **dingusiais 2048 vaikai**. Per **2014 metus** oficialiais duomenimis Lietuvoje dingo 2802 žmonės, iš jų **1684 nepilnamečiai**, kurie sudarė daugiau nei **60 proc.** visų dingusiųjų.

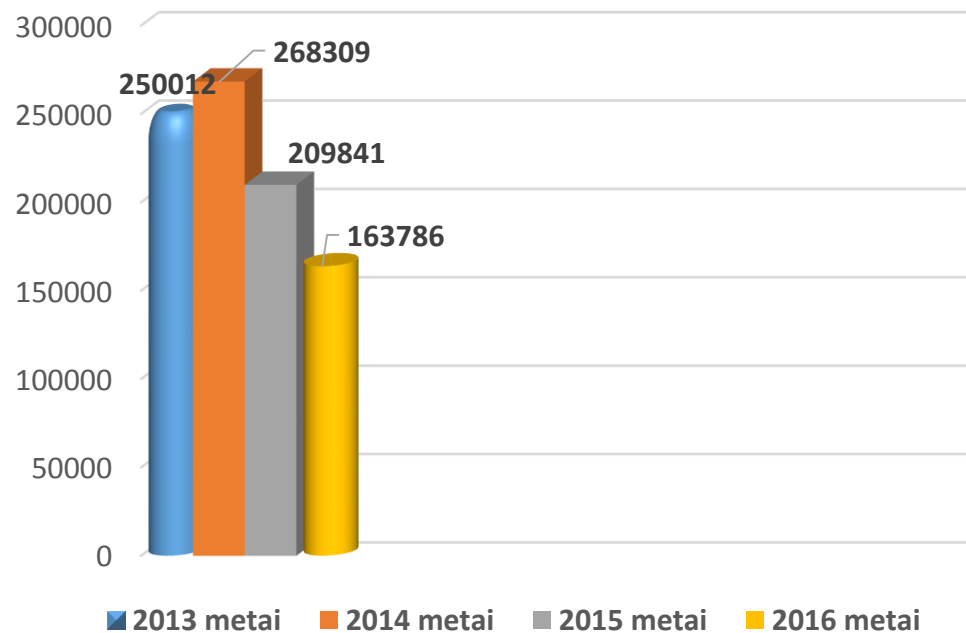
Remiantis Nesimokančių vaikų ir mokyklos nelankančių mokinių informacinės sistemos duomenimis, daroma prielaida, kad kad dalis iš jų kartu su savo tėvais **yra išvykę gyventi** į užsienio valstybę ir nedeklaravę išvykimo. Tačiau tikėtina, kad dalis vaikų mokyklos nelanko ir dėl to, kad yra pabėgę iš namų.

Ne visais atvejais pradedami ikiteisminiai tyrimai dėl vaiko pabėgimo iš **vaikų globos namų** ir **vaikų socializacijos centrų**, reali situacija nežinoma.

Skambučių statistika Europoje

Tarptautinės organizacijos „Dingę Europos vaikai“ veiklos ataskaitos duomenimis, **2016** metais **27** Europos karštosios linijos 116 000 sulaukė **163 786** skambučio apie dingusius vaikus.

116 000

Linijos statistika Lietuvoje

2014 m.

975

2015 m.

388

2016 m.

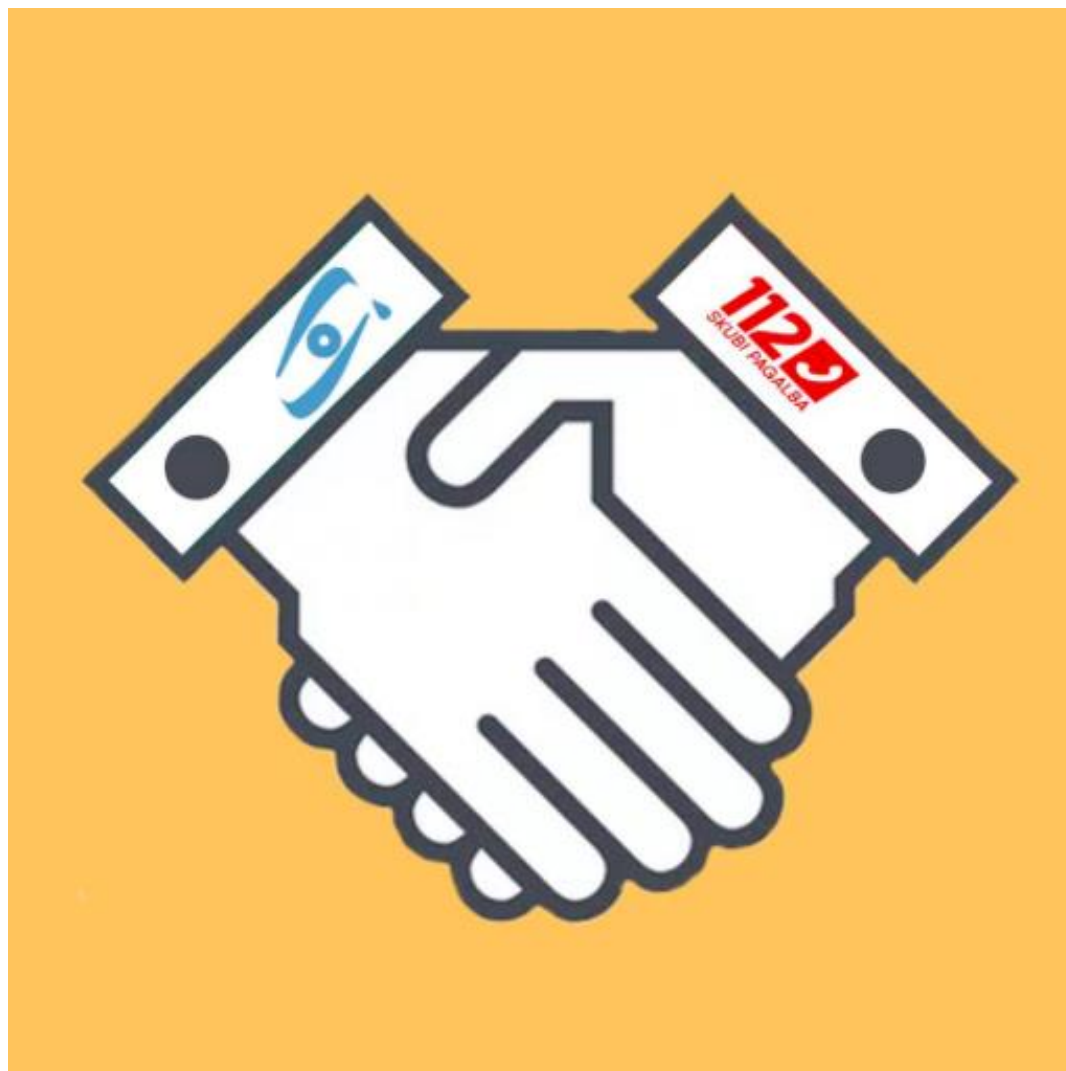

396

Kaip veikia linija?

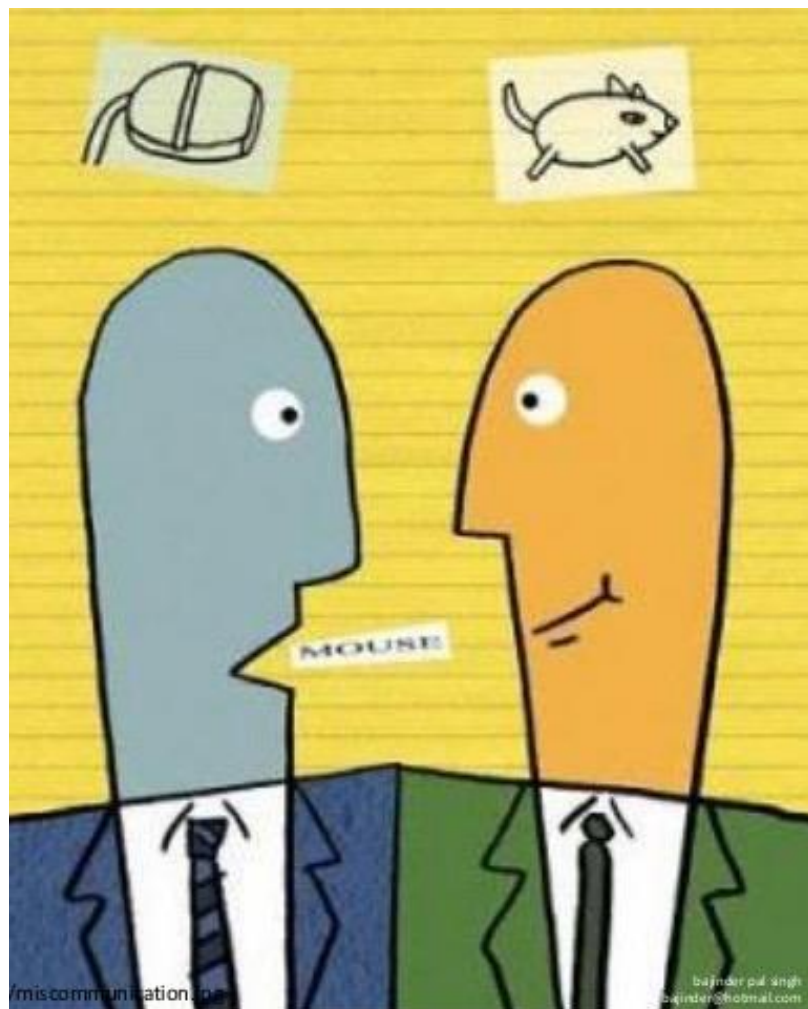

Ką svarbu akcentuoti?

Kas yra dingęs vaikas?

Vienas iš sėkmingo pagalbos teikimo kriterijų, dingus vaikui ir jį suradus, yra aiškus ir vienodai suvokiamas sąvokos „dingęs vaikas“ apibrėžimas.

Samprata teisės aktuose

- Lietuvos Respublikos teisės aktuose **nėra atskirai išskirta** sąvoka be žinios dingęs vaikas.
- 2015 metų kovo 23 dieną Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymu Nr. 5-V(S)-13 (RN) patvirtintas **Asmens paieškos organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašas**.
- Jame nurodoma, kad **ieškomas asmuo** – tai pasislėpęs ar dingęs fizinis asmuo, kurio buvimo vieta nežinoma ir dėl kurio teisės aktų nustatytais pagrindais bei tvarka priimtas sprendimas paskelbti jo paiešką.

Samprata teisės aktuose

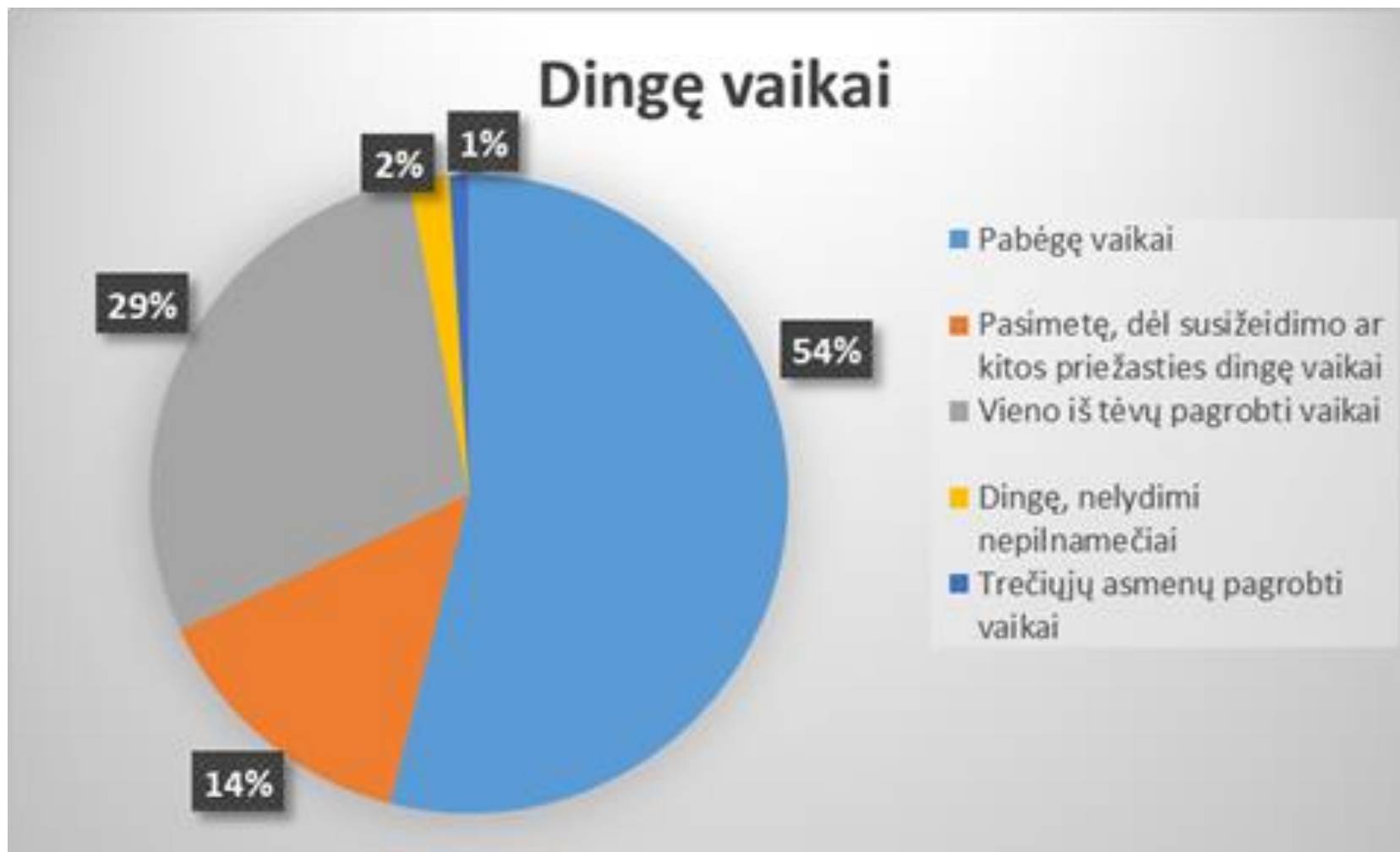
Pagal LR **baudžiamojo kodekso, baudžiamojo proceso kodeksų** nuostatas vaiko dingimo priežastys skirstomos į dvi grupes:

- atvejai, **susiję su galimai nusikalstamomis veikomis** (vaiko pagrobimas, nužudymas, privedimas prie savižudybės ir t. t.).
- atvejai, **nesusiję su kriminalinėmis priežastimis** (nelaimingas atsitikimas, staigi mirtis, savavališkas vaiko išėjimas iš namų, globos įstaigos ar socializacijos centro ir nenoras pranešti apie savo buvimo vietą).

Dingusiu vaikas laikomas tada, kai:

- pasimeta ar pasiklysta;
- yra pagrobiamas, kai pagrobėjas – vienas iš tėvų;
- yra pagrobimas, kai pagrobėjas – trečiasis asmuo;
- yra nelydimas nepilnametis migrantas iš trečiųjų šalių;
- pabėga iš namų, globos įstaigos ar vaikų socializacijos centro, kitos institucijos.

Pasiklydę ar pasimetę vaikai

☰ Kauno diena

5° ☰

Gelbėtojai nespėja ieškoti pasiklydusių vaikų 1

Pliaže – panika dėl vaikų 3

Klaipėdos pliaže pasiklydęs mažylis nužingsniavo 4 kilometrus 8

Paplūdimyje pasiklydusi penkiametė rasta už kilometro 6

Dažniausiai tai nutinka vietose, kur būna daug žmonių (prekybos centruose, šventėse, paplūdimiuose, turguje ir pan.), atostogų ar kelionių metu.

Tokių vaikų skaičius sudaro apie 14 proc. visų atvejų, dažniausiai vaikai surandami gana per kelias pirmąsias dingimo valandas.

Kas svarbu?

- Tėvų priežiūra ir susitarimai su vaiku (apdairumas, atsargumas, susitikimo vietos aptarimas su vaiku).
- Vaiko mokymas (namų adreso, telefono numerio, naudojimosi telefonu, kreipimosi į policijos pareigūnus, kitus suaugusius, etc.)
- Prevencinės priemonės (telefono numeris kišenėje, ryški aprangos detalė, etc.)
- Taisyklių nustatymas dėl informavimo, kur ir su kuo vaikas žaidžia, ketina eiti, pradėjo bendrauti ir pan.

Pagrobti vaikai

Žmonės, kurie dėl vienokių ar kitokių priežasčių negali apsisaugoti patys, tampa pagrindiniu prekeivių žmonių taikiniu. Dažniausiai vaikai aukomis tampa:

- kurie, nepriklausomai nuo jų gyvenimo sąlygų, **yra linkę labiau pasitikėti žmonėmis**, juos lengviau įtikinti, o internetinėje erdvėje – lengviau surasti ir pasiekti.
- **iš globos namų ar probleminių šeimų**, kurie dažnai nelanko mokyklų, sunku rasti už juos atsakingus, jais besirūpinančius asmenis.

Pagrobti vaikai

- **Prekyba žmonėmis** – žmonių verbavimas, pervežimas, perdavimas, slėpimas ar jų priėmimas gąsdinant, panaudojant jėgą ar kitas prievartos, grobimo, apgaulės, sukčiavimo formas, piktnaudžiaujant padėtimi ar pažeidžiamumu arba mokant ar priimant pinigus ar kitą naudą tam, kad būtų gautas kito tą žmogų kontroliuojančio asmens sutikimas siekiant išnaudoti.
- Išnaudojimas apima kitų asmenų išnaudojimą prostitucijos forma ir kitas seksualinio išnaudojimo formas, priverstinį darbą ar paslaugas, vergiją ar veiklą, panašią į vergiją, tarnystę ar organų pašalinimas.
- Vaikai dažniausiai grobiami **seksualinio išnaudojimo, prekybos organais** tikslais. Tokių vaikų skaičius sudaro 1 proc. visų atvejų.

Socialiniai eksperimentai:

- <https://www.youtube.com/watch?v=gGIDHrYKJ2s>
- <https://www.youtube.com/watch?v=kK-b7bwAUZA>
- <https://www.youtube.com/watch?v=0bIXG-vnR0&list=RDIZyHuODnwvc&index=2>

Ar tai vyksta Lietuvoje?

15MIN > AKTUALU > KRIMINALAI

Publikuota: 2017 rugsėjo 13d. 12:00

Vilniaus Pilaiteje – visuotinė pedofilo medžioklė: įtartinas vyras gundo vaikus šokoladu ir kviečia „pažiūrėti šuniuko“

Skaitytojo Virgijaus P. nuotr. / Asociatyvi iliustracija: qalimo įtariamojo prie Martyno Mažvydo progimnazijos ir kitur Pilaiteje dairosi tiek vietos qventojai, tiek

Neteisėtai išvežti vaikai

Europos Sąjungoje kasmet išsituokia apie 130 000 porų.

Kilus ginčams ir konfliktams tarp tėvų (skyrybų, vaiko gyvenamosios vietos, globos klausimais), vienas iš tėvų be kito sutikimo išveža vaiką iš valstybės, kurioje jis iki šiol gyveno.

Išvežamų vaikų amžiaus vidurkis – penkeri metai .

VTAJT – Centrinė institucija, kuri rūpinasi tokių situacijų sprendimu.

Neteisėtai išvežti vaikai

2016 m. gauti:

- **42 prašymai** dėl neteisėtai iš Lietuvos išvežto vaiko (2015-46; 2014-29; 2013-31).
- Vaikų amžius: 4-6 m.. Šalys: JK – 20, Vokietija -6.
- Į Lietuvą – **13** (2015-18; 2014-8; 2013-10).
Šalys JK, JAV.

Neteisėtai išvežti vaikai

Iššūkiai: nežinoma vaiko buvimo vieta; ilgi ir sudėtingi teisminiai procesai; vaiko ir likusio tėvo ryšio silpnėjimas.

Galimybės: išsiplečia paieškos galimybės, emocinis, psichologinis likusio tėvo, mamos palaikymas; tarpininkavimas dėl taikos ginčo sprendimo.

Dingę nelydimi nepilnamečiai

- „Eurostat“ duomenimis, vien tik 2015 metais **88 265** nelydimi nepilnamečiai kreipėsi dėl prieglobsčio suteikimo Europos Sąjungos valstybėse.
- Ne visi šie vaikai oficialiai prašo prieglobsčio, todėl tikslus jų skaičius nežinomas.
- Beveik pusė pabėgėlių priėmimo centruose apgyvendintų vaikų **dingsta per pirmąsias 48 valandas**. Tenka pripažinti, kad šių vaikų paieškai skiriamas **mažesnis prioritetas** ir dėmesys nei kitoms dingusių vaikų grupėms

Kas svarbu?

- 2016 metais iš **22 nelydimų nepilnamečių** užsieniečių (*vietnamiečiai*), kurie buvo apgyvendinti PPC, savavališkai **pasišalino 22**.
- 2015 m. iš **32 nelydimų nepilnamečių** užsieniečių **pasišalino 30**.
- 2014 m. iš **65 nelydimų nepilnamečių** užsieniečių **pasišalino 57**.
- Karštosios linijos specialistai iki šiol **negavo informacijos** nei apie vieną iš PPC dingusį nelydimą nepilnamečių užsieniečių.
- Efektyvi **prevencijos ir pagalbos** šiems vaikams priemonė būtų kuo ankstesnis informacijos apie karštosios linijos 160 000 veiklą ir jos siūlomą pagalbą suteikimas.
- Vaikas, **pabėgęs iš PPC** ir atsidūręs sudėtingoje, grėsmę keliančioje padėtyje, galėtų bandyti susisiekti su minėtos tarnybos specialistais ir paprašyti pagalbos.

Bėgantys vaikai

- Dažniausiai bėga paaugliai, jų amžiaus vidurkis – **15 metų**. Apie **20 proc.** vaikų **bėgo daugiau nei vieną kartą**.
- Šių vaikų paieška trunka palyginus neilgai, **maždaug per savaitę** jie surandami arba atsiranda patys.
- **Pabėgimas** iš gyvenamosios aplinkos (namų, globos institucijos, pabėgėlių priėmimo centro) yra dažniausiai pasitaikanti dingimo priežastis. Tai sudaro 54 proc. visų atvejų.

Pavyzdžiui...

Išdaužusios durų stiklą, iš vaikų socializacijos centro pabėgo nepilnametės (61)

www.DELFI.lt
2017 m. rugsėjo 21 d. 16:03

Vilniaus miesto antrojo policijos komisariato pareigūnai ieško dingusių be žinios Gabrielės Laurinavičiūtės (gim. 1999 m.) ir Julijos Juškevič (gim. 2001 m.). Rugspjūčio 14 d. apie 19.25 val. Vilniuje, A. Jaroševičiaus g., nepilnametės, išdaužiusios vestibulio durų stiklą, pabėgo iš **Vilniaus vaikų socializacijos centro** ir iki šiol negrįžo.

Koks yra bėgantis vaikas?

UŽDUOTIS:

1. nupieškite žmogaus figūrą ant lapų;
2. figūros viduje apibūdinkite, koks yra bėgantis vaikas;
3. Figūros išorėje galimas tokio elgesio priežastis ir pasekmės.

Atsipalaidavimui...

- Mergina, kuri skrenda pas sūnėną ir dukterėčią, kurių tėvai ką tik žuvo auto įvykyje.
- Rašytojas, kuris sėkmingai parašė keletą knygų apie gyvenimo prasmę, kurios padeda daugeliui žmonių susivokti ir imtis pokyčių gyvenime.
- Sėkmingas verslininkas, kurio pelnas viršija milijoną eurų per ketvirtį.
- 5 metų vaikas, kuris skrenda pas savo senelius susitikti po dviejų metų pertraukos.

- Mergina vartoja narkotikus, pinigų jiems gauna teikdama seksualines paslaugas.
- Rašytojas pensininkas yra gėjus.
- Turtingas verslininkas nuolat aukoja labdaros fondams, sprendžiantiems socialines ir sveikatos problemas.
- Vaikas serga nepagydoma liga ir jam liko gyventi porą mėnesių.

Stereotipai

Sunkiai auklėjamas vaikas?

Delinkventas?

Problemiškos šeimos vaikas?

Ar tiesiog paauglys?

Galimos priežastys

Dažniausiai vaikai bėga iš namų, globos institucijų, vaikų socializacijos centrų **dėl kažko arba nuo kažko.**

Pabėgimo priežastimis gali būti:

- įvykis, sukretęs įprastą, saugų vaiko pasaulį (neplanuotas nėštumas, kibirčas su artimu žmogumi ir pan.);
- nežinojimas, kaip spręsti užklupusias bėdas, nedaromos išvados, priimamas lengviausias sprendimas – bėgti.

Paprastai šie atvejai būna **glaudžiai susiję** su vaiko psichine, emocine ir fizine gerove, šeimos, bendruomenės aplinka ir pan.

Netinkamo elgesio funkcijos kaip vidinė pabėgimo priežastis

- **Dėmesio siekimas:** kai kurie vaikai elgiasi destruktiviai ar nevaldomai siekdami bendraamžių ar suaugusiojo dėmesio (noras atkeršyti ir pan.)
- **Situacijų vengimas:** kartais vaikui netinkamas elgesys padeda išvengti tam tikrų jam nemalonių ar nemėgiamų situacijų (siekia išvengti atsakomybės už savo elgesį, galimos bausmės, negali pakelti baimės, pykčio, gėdos ir pan.)
- **Kontrolė:** vaikai netinkamai elgiasi norėdami kontroliuoti aplinką (patys pasirinkti, pasakyti savo nuomonę, parodyti nepriklausomumą ir pan.)
- **Nepakankami bendravimo įgūdžiai:** vaikai nemoka tinkamu būdu perduoti kitiems informacijos apie savo poreikius, jausmus ar norus.

Galimos išorinės pabėgimo priežastys

Dažniausiai vaikai bėga iš namų, globos institucijų, vaikų socializacijos centrų **dėl kažko arba nuo kažko.**

- **dėl konfliktų** su tėvais, aplinkiniais, per didelių reikalavimų, pernelyg griežto auklėjimo;
- **nesaugios**, vaiko poreikių neatitinkančios aplinkos (nepriežiūros, tėvų barnių, skyrybų, psichoaktyvių medžiagų vartojimo ir pan.);
- galimų jo teisių pažeidimų, **išnaudojimo, smurtavimo, patyčių** prieš jį ir pan.;
- kartais turi **įtakos draugai** ar kiti asmenys (verbuotojai).

Galimos pasekmės

Pabėgusiam vaikui kyla **grėsmė** susidurti su įvairiomis rizikomis:

- neturėjimu kur nakvoti, ką valgyti. 1 iš 6 vaikų miega gatvėje
- lankymusi nesaugiose vietose, galimu išnaudojimu. 1 iš 4 vaikų atsiduria nesaugioje situacijoje
- naujomis pažintimis, galimu įtraukimu į nusikalstamas veikas. 1 iš 8 vaikų priverstas elgetauti, vagiliauti, kad išgyventi;
- bandymu vartoti psichoaktyvias medžiagas ir kt..

Pabėgęs vaikas nelanko mokyklos, blogėja jo santykiai su aplinkiniais, įtempta atmosfera namuose/įstaigoje...

Pavyzdys:

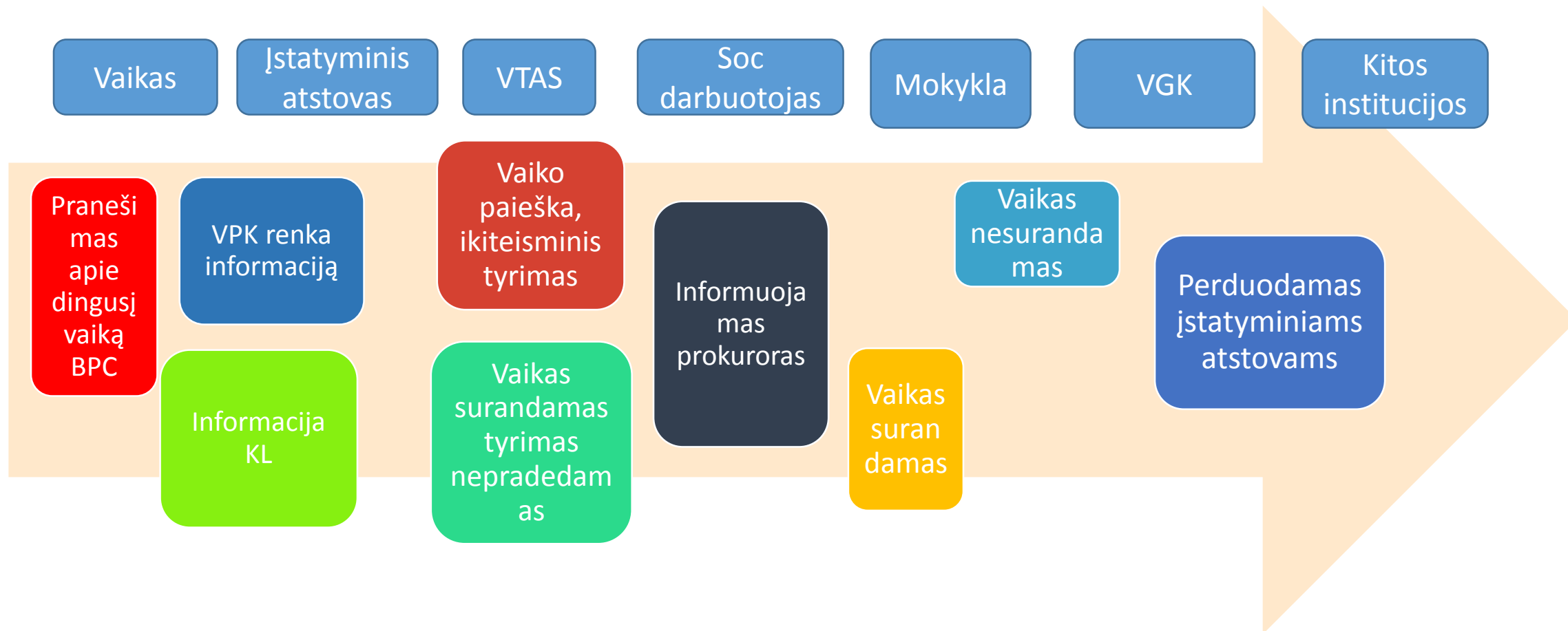
[https://www.youtube.com/watch?v= YuAvttPis&t=5s](https://www.youtube.com/watch?v=YuAvttPis&t=5s)

Kas vyksta, kai...

- Nubraižykite schemą remiantis patirtimi, kaip vyksta tarpinstitucinis bendradarbiavimas Jūsų savivaldybėje, kai vaikas pabėga...
- įvardinkite situacijos sprendime dalyvaujančius asmenis, institucijas, jų vaidmenis, atsakomybes, galimus veiksmus, parodykite dalyvių tarpusavio ryšius.

Tarpinsititucinio bendradarbiavimo modelis

Bendradarbiavimas

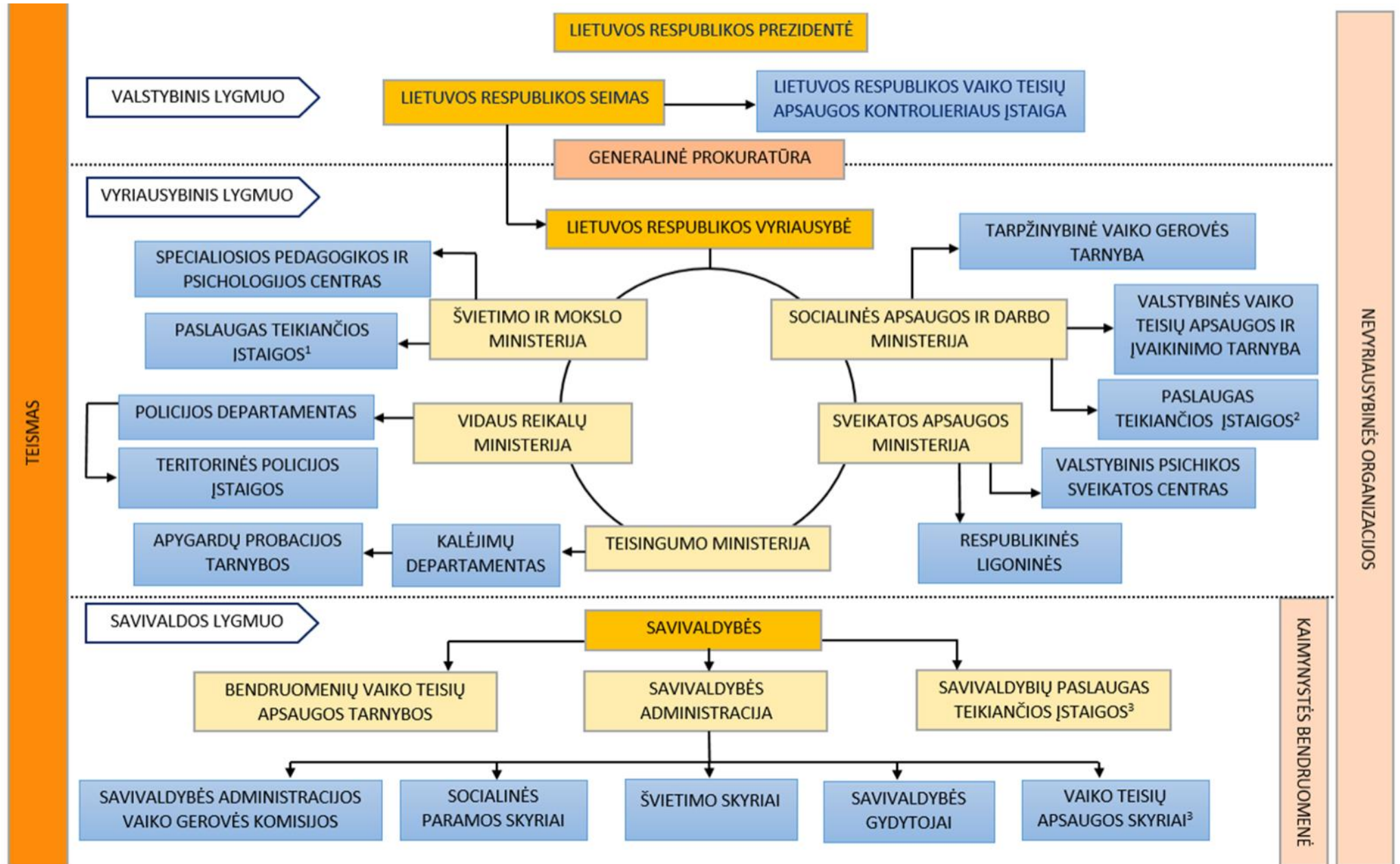

"Co-operation"

Kas neveikia?

- Sistema?

iš
prigimties
jautrus,
impulsyvus

13 m.
amžiaus

2 netektys:
žuvo tėtis,
mamos
sunki liga

Yra
senelis

Bendradaravimas?

6 mėn. lankė
elgesio terapiją
psichikos sveikatos
centre

VTAS gauna
informaciją apie
blogėjantį vaiko elgesį

Priežastis: reikalingi
brangūs vaistai, mama
nepajėgi užtikrinti, vaikas
kelis mėnesius negauna
reikiamo gydymo

Ko pasigendama?

- Holistinio požiūrio;
- Vaiko gerovės pirmenybės;
- Lankstumo ir nuolatinio tobulinimo;
- Atsakomybių pasidalinimo – bendradarbiavimo.

Bendravimas

Bendradarbiavimas

Partnerystė

Bendravimas

- Informacijos gavimas
- Informacijos suteikimas

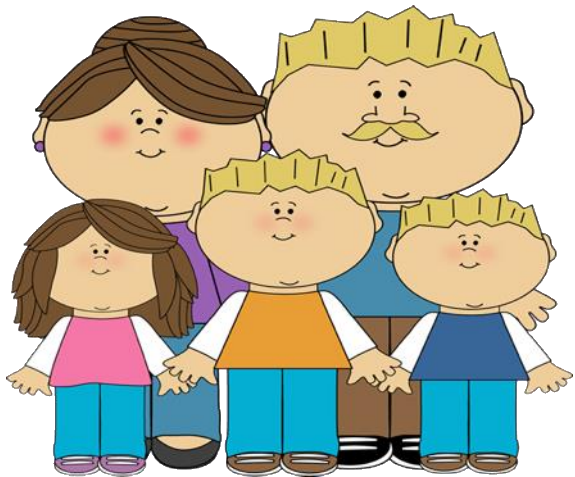
Bendradarbiavimas

- Bendri tikslai, planai
- Veiksmų derinimas

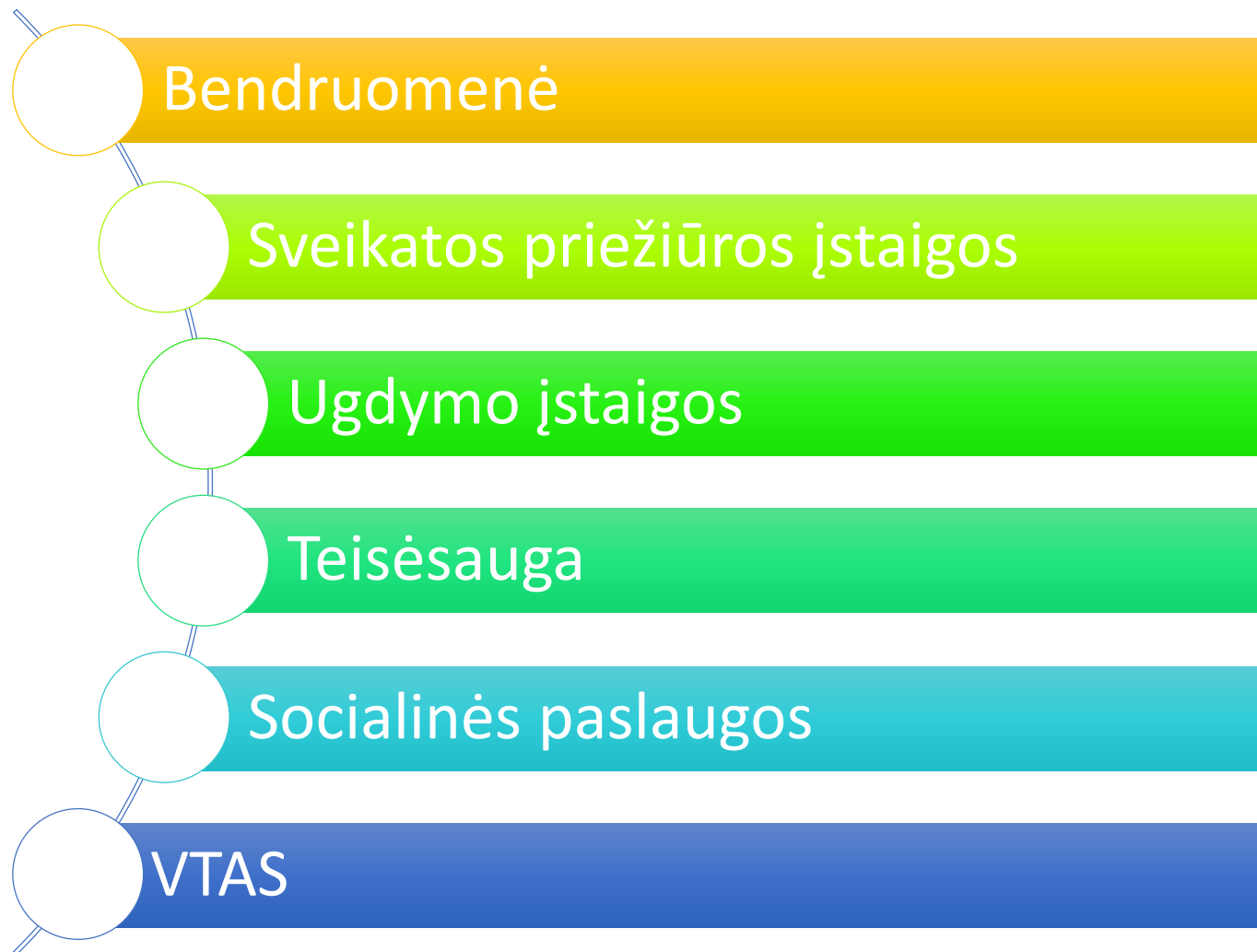
Iššūkiai:

- skirtingi, supainioti **tikslai**.
- Skirtingas **suinteresuotumas** tikslais ir rezultatais.
- Skirtingi **vertinimo metodai**.
- Skirtingi, nerealūs **lūkesčiai**.
- **Formalus požiūris**.
- Nevienodi **prioritetai**.
- Skirtinga **profesinė kalba**, terminai, sąvokos.
- **Kova dėl įtakos**.
- Kitų **asmenų pažinimo** stoka.

Partnerystē

Pasitikējimas
Lygiateisiškumas
Intensyvus
bendradarbiavimas

VGK + TBK = sritys tos pačios, skirtingi vaidmenys

- Prevencija
- Pagalba vaikui ir šeimai
- Vaiko gerovę užtikrinančių
- įstaigų ir organizacijų tinklas

Pabėgimo/dingimo prevencija – kas tai?

- Pagrindiniai uždaviniai:

Informuoti vaikus apie jų teises ir ugdyti jų socialinius emocinius įgūdžius

- Problemos, kurias bandoma spręsti:

Smurtas, patyčios, naudojimasis internetu, žaidimai, pabėgimai... net savižudybės

- Pagrindiniai tikslai:

Padėti atpažinti prievartos ženklus, didinti supratimą apie problemų raišką, mokyti tinkamai valdyti emocijas, pagrindinių elgesio modelių, siekiant išvengti rizikos, informuoti, kur kaip galima kreiptis pagalbos

Veikiant prevencijos srityje svarbu:

- **Į formalųjį ugdymą integruoti temas**, susijusias su prekyba žmonėmis, seksualiniu išnaudojimu, prievarta, saugiu elgesiu internete ir pan., didinti vaikų informuotumą ir ugdyti tam reikalingus įgūdžius;
- **Organizuoti neformaliojo švietimo veiklas**, vykdyti programas, skatinti su jaunimu dirbančias organizacijas įtraukti su dingimo atvejų prevencija susijusios informacijos sklaidą.
- **Informuoti ir šviesti visuomenę** apie galimybę kreiptis pagalbos ir patarimų į karštąją liniją 116 000, skirtą pranešimams apie dingusius, taip pat besiruošiančius netrukus pabėgti iš savo gyvenamosios vietos vaikus.
- **Įgalinti ugdymo ir švietimo įstaigas** informuoti vaikus ir jaunus žmones apie karštosios linijos 116 000 paslaugas. Svarbu, kad vaikas, svarstantis apie pabėgimą, jau pabėgęs ar pasiklydęs, žinotų apie galimybę paskambinti į karštąją liniją numeriu 116 000 ir gauti reikiamą pagalbą, konsultacijas. Ypatingą dėmesį reikėtų skirti vaikų globos institucijose gyvenantiems vaikams ir nelydimiems migrantams nepilnamečiams.

Dingę vaikai vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros sistemoje

- Pabėgimas pats savaime negali ir neturi būti vaiko priežiūros priemonių skyrimo pagrindu;
- Vaikų bylose neretai šalia pabėgimų fiksuojamas alkoholio, kitų psichoaktyvių medžiagų vartojimas, vagystė ir pan., **tokiais atvejais priežiūros priemonės taikomos**, identifikuojant tokio elgesio priežastis;
- Priemonių **tikslas** – padėti vaikui keisti nepageidaujamą elgesį, ugdyti prasmingo individualaus ir visuomeninio gyvenimo įgūdžius ir padėti formuoti socialiai priimtina elgesį.

Skiriant ir taikant minimalios priežiūros priemones svarbu:

- Taikyti intervencijas, kurios padėtų **mažinti riziką bėgti**, o ne išvengti pabėgimo fakto, kelti vaikui suprantamus ir pasiekiamus tikslus
- **Laikyti vaiką lygiaverčiu dalyviu** procese, tartis dėl konkrečių priemonių įgyvendinimo formos, leisti rinktis ir prisiimti atsakomybę.
- Su vaikais ir jo atstovais pagal įstatymą dirbančiųjų vaidmuo ne kontroliuojantis ar stebintis, bet **padedantis** vykdyti įpareigojimus.
- Vertinti ne tik vaiko elgesį, bet ir jo **aplinkos kontekstą**, paraleliai siūlyti pagalbą vaiko tėvams, globėjams, padėti globos įstaigų administracijai ir/ar darbuotojams.
- Suteikti **grįžtamąjį ryšį** visiems procese dalyvaujantiems asmenims.

Kas svarbu?

- Suaugusiųjų nuostatos.
- Tinkamas **reagavimas/komunikacija**
- Vaiko poreikių ir pabėgimo priežasties identifikavimas.
- Su pabėgimais susijusių **rizikos veiksnių mažinimas ir apsauginių veiksnių stiprinimas**, teikiant pagalbą ar paslaugas.

Nuostatos

„Šiais laikais jaunimas myli prabangą. Jis turi blogus įpročius, ignoruoja autoritetus, negerbia vyresnių žmonių ir apkalbinėja, kur jie turėtų dirbti. Jauni žmonės jau net neatsistoja, kai vyresni įžengia į kambarį. Jie prieštarauja tėvams, skleidžia apkalbas visuomenėje, suryja prie stalo saldumynus, užsikelia koją ant kojos ir tironizuoja savo mokytojus...“

Sokratas (469–399 m. pr. Kr.).

Nuostatos

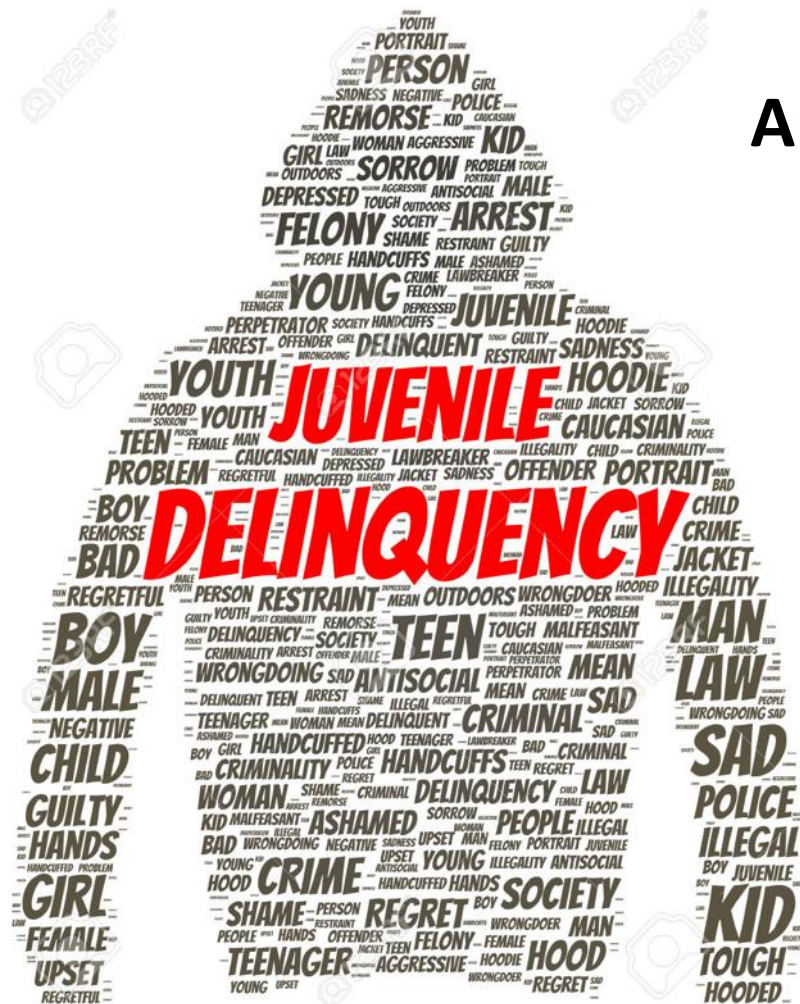
„ gatvėse dažnai galima pastebėti paauglių vaikų. Jie spjaudosi, stumdosi, bjauriais žodžiais plūstasi, ciniškai komentuoja kino reklamų vaizdus, slankioja po smukles, barus ir kitas užkeigos vietas. Tokie mažamečiai įpratę elgetauti, vėliau susiorganizuoja į gaujeles ir ima ne tik planingai elgetauti, bet ir vaginėti. Pasitaiko, kad tokios gaujos naktimis kraustydavo kioskus, įlisdavo į tuščius butus pro langus, vogdavo namų apyvokos daiktus ir plėšdavo net bažnyčios aukų dėžutes“.

teisininkas Z. Pivoriūnas (1939)

Ar daug kas Lietuvoje nuo to laiko pasikeitė?

Ar jaunimas dabar yra dar blogesnis?

Vaiko gerovės komisijos įvaizdis

Pagrindiniai principai ir jų reikšmė

- Dalyvavimas: vaikai yra visaverčiai teisių turėtojai ir su jais elgiamasi kaip su tokiais. Teisė būti išklausytam yra vaiko teisė, o ne pareiga, turi būti atsižvelgiama į nuomonę, jei tai neprieštaruoja jo interesams.
- Geriausi vaiko interesai: visos institucijos turi visapusiškai pažvelgti į vaiko situaciją, apsvarstydamos visus galimus veiksnius, įskaitant psichologinę ir fizinę gerovę, taip pat teisinius, socialinius ir ekonominius vaiko interesus.
- Orumas: su vaikais turėtų būti elgiamasi rūpestingai, jautriai, sąžiningai ir pagarbiai, ypatingą dėmesį skiriant jų asmeninei padėčiai, gerovei ir ypatingiems poreikiams, taip pat užtikrinant visišką jų fizinę ir psichologinę neliečiamybę. Vaikai neturi būti kankinami, žeminami ir baudžiami, su jais neturi būti žiauriai ir nežmoniškai elgiamasi.

Pagrindiniai principai ir jų reikšmė

- **Apsauga nuo diskriminavimo**: vaikų teisės turi būti užtikrinamos nediskriminuojant dėl jokios priežasties (rasės, odos spalvos ar etninės kilmės, amžiaus, kalbos, religijos, pažiūrų, nacionalinės, socialinės ar ekonominės kilmės, tėvų statuso, turto, gimimo, seksualinės orientacijos, lytinės tapatybės ar kt.). Pažeidžiamiausios vaikų grupės: pabėgėliai, neįgalieji, benamiai ar vaikataujantys vaikai, romai, globos įstaigų vaikai.
- **Privataus vaiko ir jo tėvų (globėjų) apsaugos**: negalima teikti ar skelbti jokios informacijos ar asmens duomenų, kurie galėtų atskleisti arba netiesiogiai leistų atskleisti vaiko tapatybę. Su vaikais ir vaikams dirbantys specialistai turėtų tvirtai laikytis griežtų konfidencialumo taisyklių, išskyrus atvejus, kai vaikui kyla žalos pavojus.

Konkrečios aplinkybės

sveikata

Vaiko nuomonė

Pažeidžiamumo situacija

Vaiko tapatybė

Švietimas, ugdymas

Šeimos aplinkos išsaugojimas, santykių palaikymas

Vaiko globa, apsauga, saugumas

Bendras interesų vertinimas – kiekvienos dalies svarba priklauso nuo kitų dalių

VAIKAS TURI:

TEISĘ BŪTI MYLIMU
IR PRIŽIŪRIMU...
IR PAREIĞĄ MYLĖTI
BEI RŪPINTIS KITAIS.

TEISĘ MOKYTIS...
IR PAREIĞĄ
STROPIAI
MOKYTIS.

TEISĘ KLYSTI...
IR PAREIĞĄ
MOKYTIS IŠ SAVO
KLAIDŲ.

TEISĘ Į SAVO
NUOMONĘ...
IR PAREIĞĄ
IŠKLAUSYTI KITŲ
NUOMONĘ.

TEISĘ Į ASMENINĮ
GYVENIMĄ...
IR PAREIĞĄ GERBTI
IR SAUGOTI KITŲ
ŽMONIŲ PRIVATUMĄ.

TEISĘ NEBŪTI ŽEMINAMU,
PRAVARDŽIUOJAMU AR
SMERKIAMU DĖL KALBOS,
TAUTYBĖS, RELIGIJOS, KILMĖS
IR KT...
IR PAREIĞĄ GERBTI KITUS, KAD
IR KOKIA BŪTŲ JŲ KILMĖ,
TAUTYBĖ, RELIGIJA IR KT.

TEISĘ ŽAISTI...
IR PAREIĞĄ
PRIIMTI Į
ŽAIDIMĄ KITUS.

TEISĘ MOKYKLOJE
BŪTI MOKYTOJŲ
GERBIAMU...
IR PAREIĞĄ GERBTI
MOKYTOJUS.

TEISĘ BŪTI
APSAUGOTU NUO
SUNKAUS DARBO...
IR PAREIĞĄ PADĖTI
KITIEMS.

TEISĘ BŪTI APSAUGOTU
NUO SMURTO, PATYČIŲ,
ŽEMINIMO...
IR PAREIĞĄ NESKRIAUSTI
KITŲ; TAIP PAT NETYLĖTI
APIE SMURTA, KT.

TEISĘ, KAD SU JUO
BŪTŲ ELGIAMASI
PAGARBIAI...
IR PAREIĞĄ GERBTI
KITUS.

Tinkamas reagavimas

Dažniausiai pirmą kartą pabėgęs vaikas supranta, kad šis sprendimas nebuvo geras, ir trokšta grįžti namo, bet bijo.

Jam sugrįžus/jj suradus reikėtų:

- turėti atvirą pokalbį;
- naudoti skales, kurios padėtų geriau suprasti vaiką;
- leisti vaikui rašyti/piešti, jei jam sunku kalbėti;
- peržiūrėti ir aptarti taisykles, susiformuluoti susitarimus ir kt.

5 „NE“ bendravimui

1. **Nepertraukite.** Leiskite kalbėti, kad sužinotumėte, ką vaikas galvoja.
2. **Nekritikuokite ir nevertinkite.** Tai skatina gynybinę poziciją, vaikas nebenori galvoti apie pokyčius.
3. **Nepamokslaukite ir nepirškite savo nuomonės.** Bet kokiam moralizavimui vaikas priešinsis. Galite pateikti savo nuomonę, domėdamiesi, ką vaikas apie tai galvoja.
4. **Negąsdinkite.** Tai skatina sąstingį, puolimą, trukdo atvirumui, kuris yra reikalingas formuojant ilgalaikius elgesio pokyčius.
5. **Neišduokite.** Konfidencialumas ir jo išlaikymas yra pasitikėjimo jumis pagrindas.

Neefektyvūs bendravimo būdai

- Netinkamo elgesio **skatinimas**: „kertu lažybų, kad tu vėl taip padarysi“, „gal gali pakartoti tai savo tėvams, kad jie pamatytų, kaip elgies“, priminimas apie jau buvusią netinkamo elgesio raišką ir pan.
- **Tiesos reikalavimas**: „pasakyk man tiesą“, „atskleisk, kaip tą padarei“ ir pan.
- **Reikalavimas gailėtis ir jausti kaltę**: „negi tu nesigaili to, ką padarei?“, „ar tu turi kaltės jausmą?“ ir pan.
- **Skatinimas galvoti prieš veikiant**: „prieš ką nors darydamas, pirma pagalvok“ ir pan.
- **Prašymas nebūti pagautam**: „žiūrėk, kad daugiau tavęs nenutverčiau“, „kad tai būtų paskutinis kartas, kai aš tai matau“ ir pan.

Neefektyvūs bendravimo būdai

- **Abstraktūs nurodymai ar klausimai:** „kada tu suaugsi?“, „elkis pagal savo amžių“, „ar dar ilgai taip elgsies?“, „kiek kartų turėsiu kartoti?“ ir pan.
- **Faktų apibūdinimas kaip priekaištas:** „tu ir vėl blogai elgiesi“, „matau, ir vėl negali pasigirti, kad nebėgai“ ir pan.
- **Klasifikavimas, etikečių klijavimas ar kritika:** „tu esi blogas“, „tikras tinginys“, „elgiesi kaip kiaulė“, „tu niekam tikęs“ ir pan.
- **Prognozavimas:** „iš tavęs nieko gero nebus“, „tu eisi gatvių šluoti“ ir pan.
- **Gąsdinimas:** „jei dar kartą taip padarysi, tai išvarysiu tave ...“, „daugiau taip nedaryk, kitaip išsiųsim į socializacijos centrą“ ir pan.
- **Noru paremti teiginiai:** „norėčiau, kad taip nesieltum“, „turėtum žinoti geriau“ ir pan.
- **Neverbalinė/verbalinė kalba:** pašaipei šypsena, pakeltas tonas, netinkama kūno padėtis, veiksmai ir pan.

Efektyvus bendravimas

Reikalingas:

- įsitikinimas, kad netinkamo elgesio vaikas **gali tinkamai elgtis**.
- vaiko gebėjimų ir vertingumo **pripažinimas bei parodymas**.
- tinkama **neverbalinė/verbalinė kalba** (kalbėjimas kaip su lygiu, kūno judesiai, rodantys atvirumą ir domėjimąsi, vidutinis tempas, aiški ir tiksli kalba, kt.).

Svarbu:

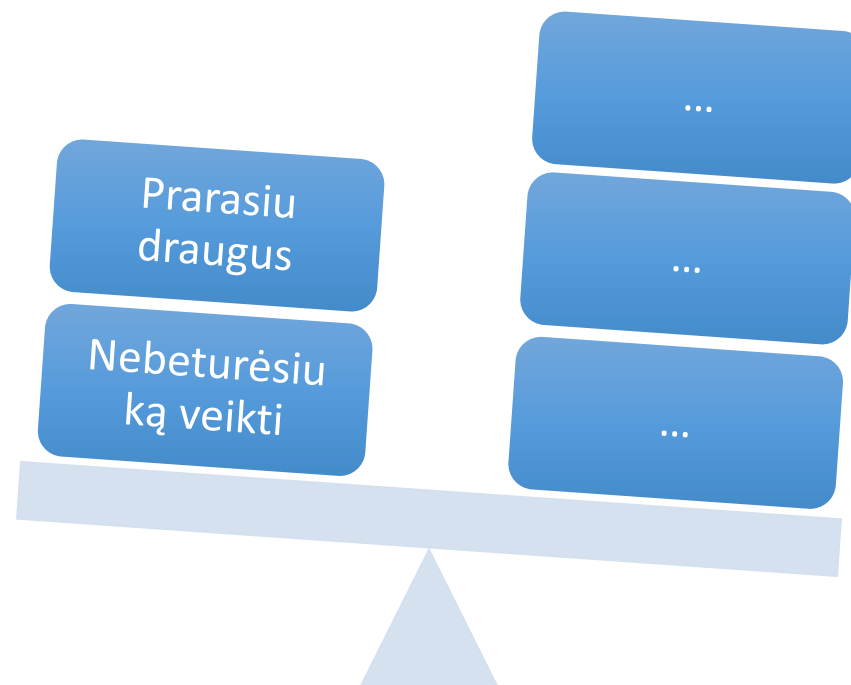
- **nustatyti** taisykles/struktūrą ir jų laikytis.
- netinkamo elgesio **netoleruoti**, jį nutraukti laiku.
- **aiškiai įvardyti**, kokio elgesio iš vaiko tikimasi.
- **leisti** išreikšti savo nuomonę, emocijas, rinktis priimtinius elgesio variantus ir pan.

Vaiko motyvavimas keisti savo elgesį

Žala keistis,
nauda elgtis taip pat

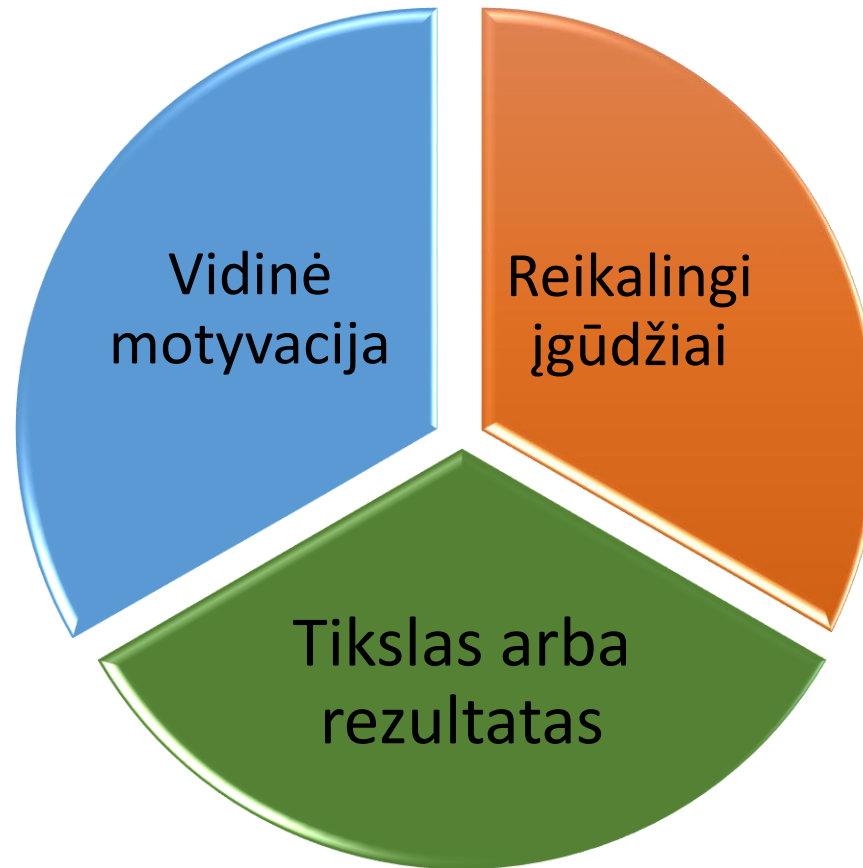
Nauda keistis,
žala elgtis taip pat

Motyvacijos elementai

- Ko aš noriu?
- Ko man reikia?
- Kodėl aš noriu?
- Kodėl man reikia?
- Kada aš noriu?
- Kada man reikia?

Kokius įgūdžius turiu?
Kokių įgūdžių man reikia?
Ką galiu išmokti?
Kieno galiu paprašyti pagalbos?

Tikslas: SMART principai

- S – specifiniai (specific)
- M – išmatuojami (measurable)
- A – pasiekiami (attainable)
- R – aktualūs (relevant)
- T – savalaikis (time-bound)

Pagalbos veiksmų plano sudarymas – TIKSLŲ FORMULAVIMAS

✓ Planuojant, kaip pasiekti tikslus, būtina nustatyti:

- kas turi būti padaryta - **AIŠKUMAS**
- kokių išteklių reikės - **RESURSAI**
- kas bus atsakingas - **DALYVIAI**
- kada tai turės būti užbaigta - **TERMINAS**
- kaip bus vertinami rezultatai - **REZULTATAS**

Efektyvaus dialogo kūrimas

- **Dialogas yra ne monologas**, tam reikalingas klausymasis, palaikymas, empatija, supratimas ir atvirumas.
- Atvirumui ir artumui kurti **kalbama pirmu asmeniu**: „aš jaučiu, kad...“; „man svarbu“; „man liūdna matyti...“ ir pan.
- Svarbus emocinis ryšys: įvardijami jausmai, kurie išgyvenami konkrečioje situacijoje, **jokio vertinimo ar kritikos**.
- Nėra vietos interpretacijoms, vengiama „ping-pong“ tipo bendravimo, vartojami dialogą **gilinantys klausimai**: „ką tu turėjai minty sakydamas...?“; „kaip tu jauteisi?“; „ką tu manei?“; „ką darytum kitaip?“; „ar aš teisingai supratau, kad ...?“ ir pan.

Stebuklingi klausimai

- Ką pakeistum, jei turėtum stebuklingų galių?
- Kaip Tavo gyvenimas tada atrodytų?
- Kaip/ iš ko sužinotum, kad situacija gerėja?
- Ką darytum kitaip?
- Kaip manai, ko reikia, kad pradėtų kažkas keistis?
- Ką reikėtų pradėti daryti šiandien, kad vyktų pokyčiai Tavo gyvenime?

Pagalba pabėgusiam vaikui

Vaiko pozityvaus vystymosi elementai

1. Fizinis ir psichologinis saugumas, būnant su suaugusiais ir vaikais.
2. Tinkama struktūra: ribų nustatymas, aiškios ir nuoseklios taisyklės bei lūkesčiai, pakankama kontrolė ir stebėseną.
3. Palaikantys santykiai: šiluma, artumas, geras kontaktas, jautrumas, palaikymas, rūpinimasis, patarimas.
4. Galimybė priklausyti: sociokultūrinio identiteto formavimasis; inkluzija, socialinis įsipareigojimas ir integracija, skirtingų kultūrų dermė.

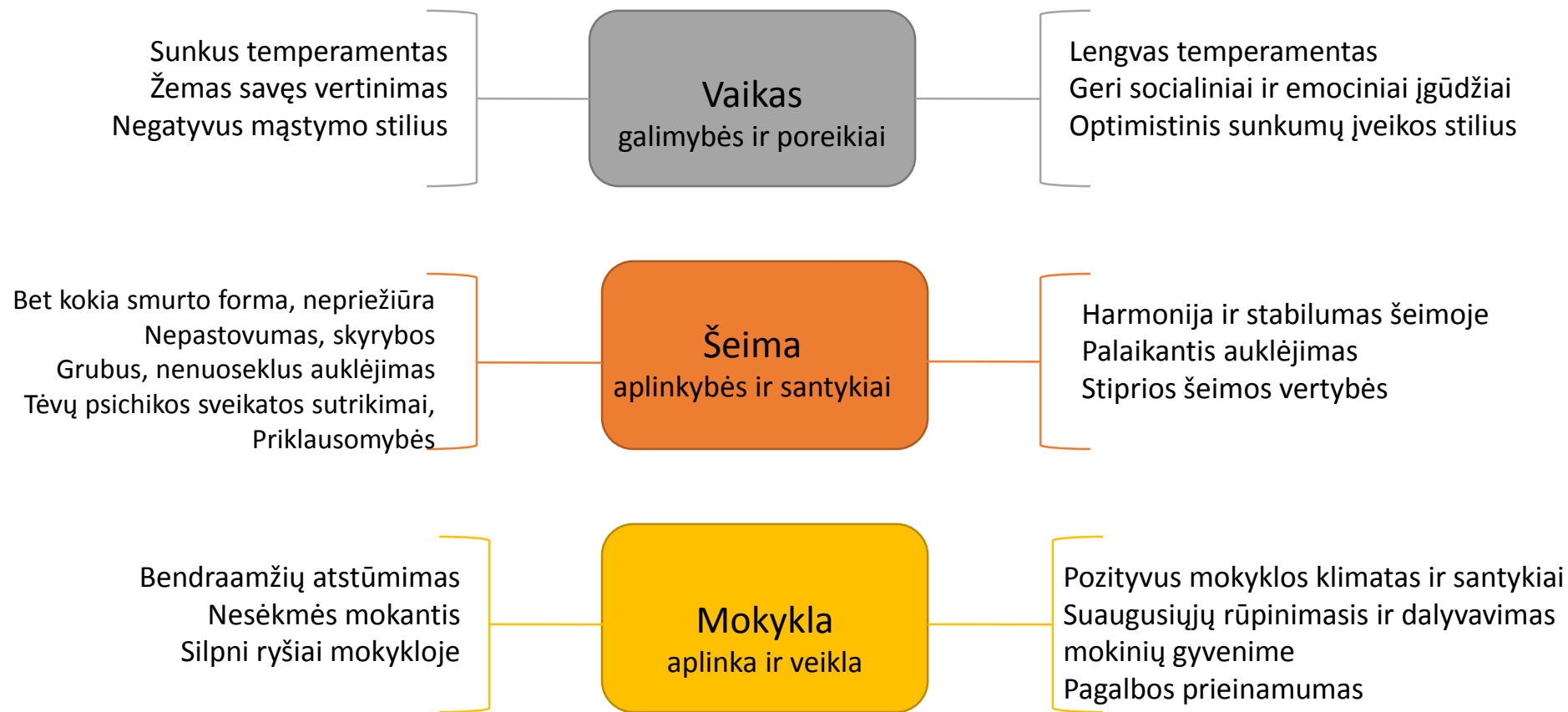
Vaiko pozityvaus vystymosi elementai

5. Pozityvios socialinės normos: elgesio taisyklės, visuomenės normos ir lūkesčiai, būdai veikti, vertybės, moralė ir pareigos.
6. Tinkamas palaikymas ir pagalba: veikla atitinkanti jaunimo poreikius, įgalinanti praktika, suteikiant atsakomybę, keliant prasmingus tikslus asmeniniam tobulėjimui.
7. Galimybė mokytis socialinių, psichologinių, fizinių, emocinių, intelektinių, įgūdžių, rengimasis karjerai bei socialinio-kultūrinio kapitalo plėtojimas.
8. Integruotos šeimos, mokyklos ir bendruomenės pastangos. Susitarimai ir koordinuoti veiksmai – šeimos, mokyklos ir bendruomenės sinergija.

Pagal Wong, A participatory youth empowerment model, 2008

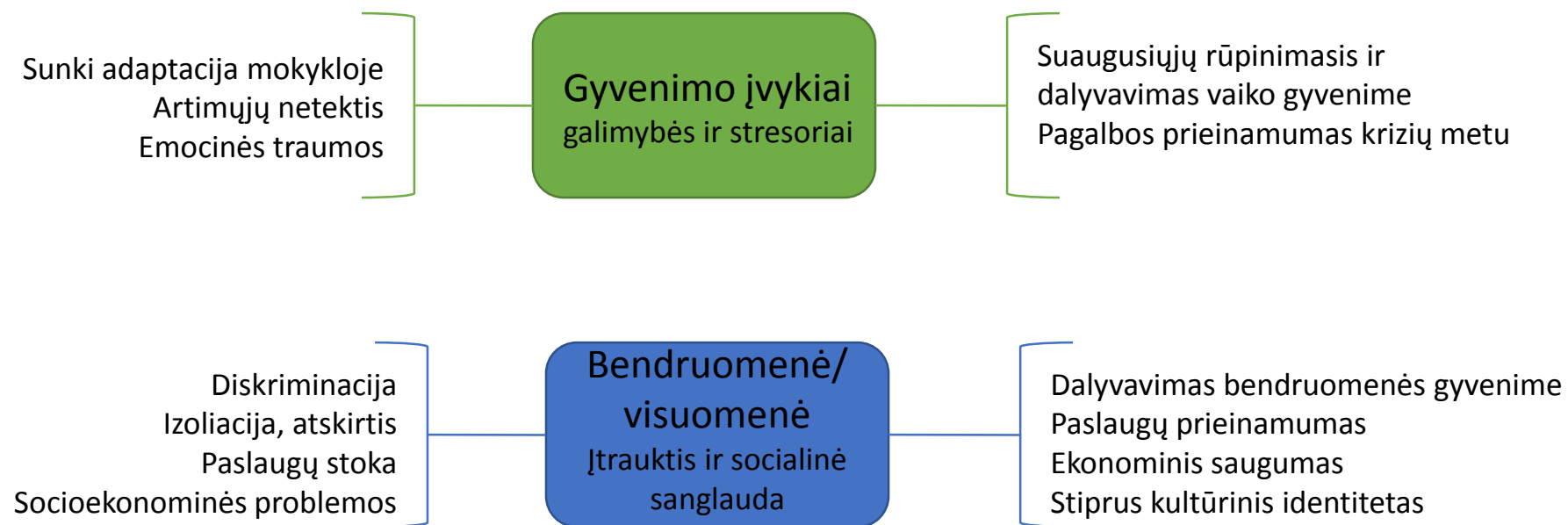

Rizikos ir apsauginiai faktoriai

Rizikos ir apsauginiai faktoriai

Pagal Spence, 1996

Pagalbos teikimo uždaviniai

- Asocialių nuostatų ir jausmų keitimas.
- Ryšių su asocialiais bendraamžiais silpninimas.
- Ryšių su šeima, mokyklos ar vietos bendruomene stiprinimas.
- Vaiko priežiūros šeimoje stebėjimas, darbo su tėvais stiprinimas.
- Sudaryti palankias, tausojančias ir nekeliančias įtampos sąlygas vaiko aplinkoje.

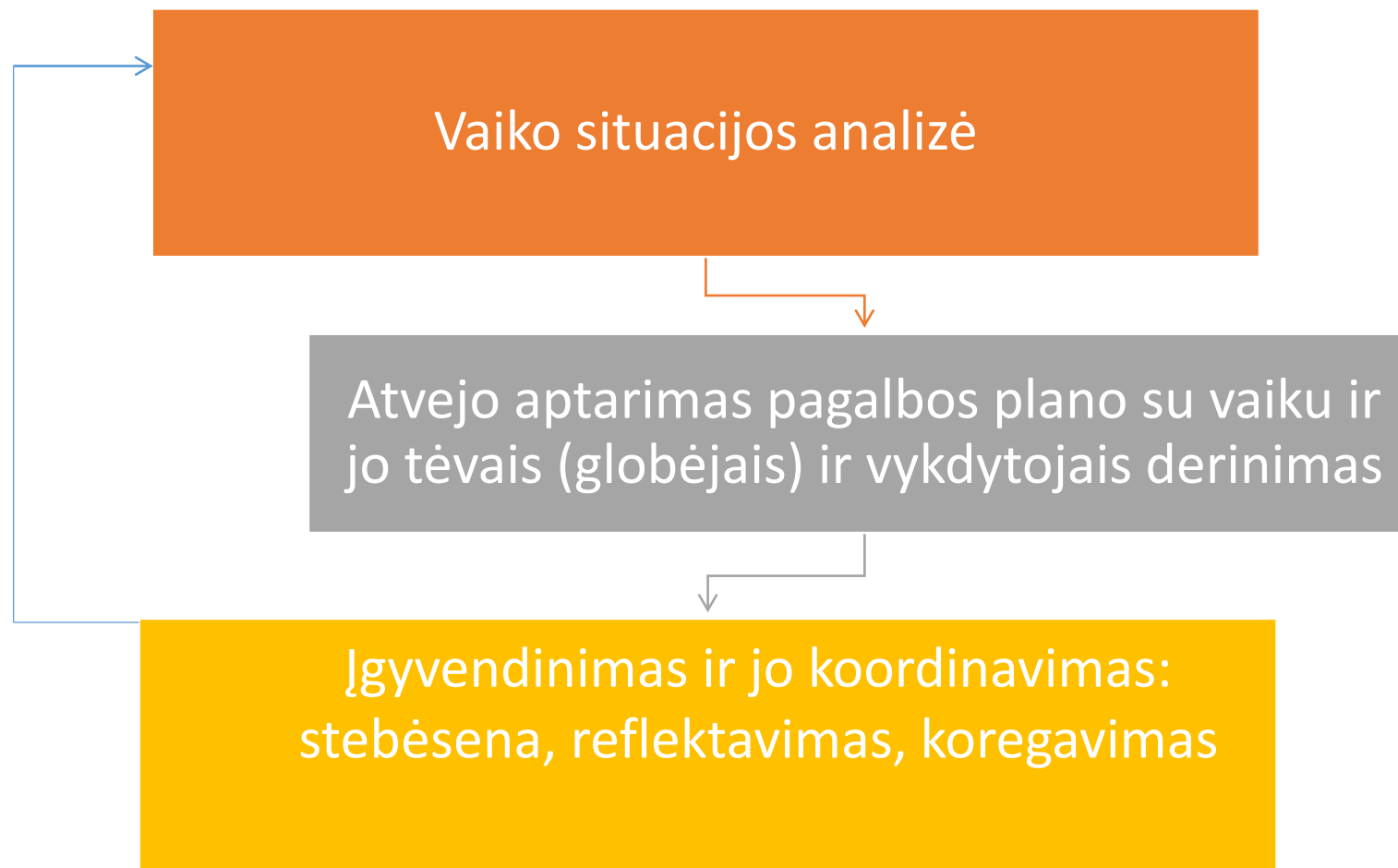
Pagalbos teikimo uždaviniai

- Socialinių įgūdžių (bendravimo, savikontrolės, sunkumų įveikos) ugdymas.
- Skatinimas dalyvauti socialiai priimtinoje ir vaikui patrauklioje veikloje.
- Vaiko mokymas perimti pozityvaus elgesio modelius motyvaciją didinant emociniu ir moraliniu pastiprinimu.
- Mokymas atpažinti pavojingas situacijas ir tinkamai jose reaguoti.

Pagalbos teikimo procesas

Individualios pagalbos teikimo principai

- Vaiko ir jo šeimos klausiama, jais tikima bei domimasi.
- Ateitis yra svarbesnė už praeitį.
- Problema paverčiama pozityviu tikslu.
- Keliami tikslai, skatinantys pokyčius mažais žingsneliais.
- Įveikiamas pasipriešinimas, baimės ir klaidingi įsitikinimai.

Adaptuota pagal Dikčienę, Linkusių nusikalsti vaikų konsultavimas, 2009

Svarbu nepamiršti, kad...

- reikia laiko, nes problema neatsirado per vieną dieną.
- dažniausiai kyla sunkumų ar susiduriama su nesėkmėmis – tai normalu.
- Jūsų vaidmuo ne reguliuojantis ar teisiantis, bet padedantis skatinti pozityvius pokyčius ir siekiantis užtikrinti saugumą.
- būtina reflektuoti apie savo motyvaciją, jausmus, psichologinį ir fizinį saugumą, nebijoti klausti ir sprendimų ieškoti su kolegomis.
- Jūs negalite ir neturite visko padaryti už vaiką, jo šeimą – svarbiausia juos įgalinti, nes tai ne Jūsų procesas.

Vizija + Įgūdžiai + Inicatyva + Ištekliai + Veiksmų planas = POKYTIS

X + Įgūdžiai + Inicatyva + Ištekliai + Veiksmų planas = SUMAIŠTIS

Vizija + X + Inicatyva + Ištekliai + Veiksmų planas = NERIMAS

Vizija + Įgūdžiai + X + Ištekliai + Veiksmų planas = PASIPRIEŠINIMAS

Vizija + Įgūdžiai + Inicatyva + X + Veiksmų planas = FRUSTRACIJA

Vizija + Įgūdžiai + Inicatyva + Ištekliai + X = KLAIDOS

Klausimai?

